

տաց եռանդուն փափաքն , ակնկալութիւն տէրութեանն որ զձեզ կը պաշտպանէ իբրեւ հաւատարիմ հպատակ , և այն տէրութիւնն որ կ'ընդունի զձեզ իբրեւ հանճարեղ հիւրեր . ձեր տարիքին եռանդն և ազնիւ նախանձորդութիւնն՝ որ իրաւամբ կը պահանջուի ձեզմէ : Ձեր աննման դրութիւնն իսկ այս քաղքիս մէջ , որ կրնայ անուանիլ կեդրոն կամ սիրտ մարդկութեան , վառարան իմացական շարժման , կը պահանջէ ձեզմէ նոր ջանք մ' ալ : Ի՞նչ կ'ուզէ ձեզմէ նաև այս պատուական ժողովս . բայց եթէ յիշեցնել ձեզի , որ ձեր կենաց ամենէն ազնիւ մասն , ձեր հիմակուան հասակն , ունին բարձր պաշտօն մը կատարելու . և թէ ձեր բոլոր ջանքը պիտի բանեցընէք վաստդ կելու իրեք տեսակ դաստիարակութի : Վաստիարակութիւն մը մտաց , անոր պատուական ձիրքը լաւ 'ի գործ դնելու համար . դաստիարակութիւն մը սրտի , որ կը սովորեցնէ ձեզի փնտռելու ձեր ընտանեացը , ձեր հայրենեացը և ձեր ամէն նմանեացը շահը , ինչպէս թէ ձեր անձինն ըլլար . և դաստիարակութիւն մը հոգւոյ , որ կը ցուցնէ ձեզի վախճան մը այս աշխարհէս անդին . և կը յայտնէ ձեզի հայրենիք մը՝ աւելի գեղեցիկ քան զայն զոր ունիք երկրիս վերայ . ընտրելոց կամ ընտուծոյ որդւոց ժողովք մը , որուն ապահովապէս կը հասցընէ զձեզ ձեր սուրբ կրօնքին ճամբան : Եւրախոյս առէք ուրեմն սիրելի աշակերտք . այս օրուան ուրախութիւն՝ պտուղ ձեր տարեկան աշխատութեանց խառնուած ձեր ազգին ամենէն մեծ հանդիսին , և ժողովոյս քաջալերութեանը հետ , վառէ ձեր եռանդը յաջորդ դարոցական տարւոյն համար . այնպէս որ ձեր պայծառ յառաջագիմութիւնն ամենեւին կասկած չթողու թէ արժանի պիտի ըլլաք ազգային փառաց յիշատակարանին վրայ ձեր անուններն ալ գրելու , թէ ոչ իբրեւ վեհազունք , գոնէ իբրեւ մարդիկ բարեպաշտք , իմաստունք և հայրենասէրք :

Առաքիւն ու Քաղաքակիրք պատանի :

Ա.

Գրոշաճքիւն վախճանը .

Իսկէ քիչ տարի առաջ դեռ մանուկ էինք , վերջը մեծցանք տղայ եղանք , հիմա պատանի ենք ու քիչ ատենէն երիտասարդ պիտի ըլլանք ու վերջը մարդ . ալ պիտի չունենանք , ոչ հայր , ոչ մայր , ոչ դաստիարակներ որ մեզի համար յոգնին քրտընին , կարօտութիւննիս հոգան ու ամէն բանի մէջ մեզի առաջնորդեն . մարդկանց ընկերութեան մէջ պիտի մտնենք որպէս զի մենք ալ աշխատինք ու մենք մեզմէ բանի գործքի ետեւէ ըլլանք :

Իրգեօք ի՞նչ բանի աւելի պիտի փափաքինք ան ատեն . արգեօք ազատ ըլլալ և կամ թէ մեր վրայ աչք ունեցող մը չունենալ . բայց ընդհակառակն ան ատեն կապերնիս աւելի սաստիկ պիտի ըլլան . ուրիշ մեծեր պիտի ունենանք որոնք հօր մը ու մօր պէս գլխած ու քաղցր պիտի չըլլան . մեր սխալմունքներուն պիտի չներեն ինչպէս տղայոց կ'ընեն , և ոչ ալ խրատով կամ թէթեւ ու անցողական պատժով մը պիտի չխալըսինք անոնց ձեռքէն :

Իրգեօք հարստութեանց պիտի փափաքինք . — ո՛հ , հարստութեանց փափաքն ալ մեզի նորանոր ձանձրութիւններու , խռովութեանց , իղձերու ու տհաճութեանց պատճառ պիտի ըլլան եթէ ուրիշներուն հետ և եթէ՛ մենք մեզի հետ . և վերջը վերջը , միթէ կարենա՞նք պիտի անոնցմով ուրիշներուն սիրելի ու մեծարոյ ըլլալ : Եւ ոչ իսկ զուարճութիւնները պիտի ըլլան մեր վախճանը . վասն զի կը տեսնամ որ անոնք որ ժամանակնին այնպէսով կ'անցընեն , ոչ միայն յարգելի չեն , այլ և ոչ որ անոնց աղէկութիւնը կ'ուզէ : Եւ այց մենք կ'ուզենք որ ուրիշները զմեզ յարգեն , կ'ուզենք որ մեր նմանները զմեզ սիրեն . վասն զի ասկէ աւելի աղէկ և

ցանկալի բան մը չկայ աշխարհիս մէջ :
Ի՞նչոր հասնելու համար ի՞նչ պէտք է որ ընեմ :

Պէտք է որ առաքինի ու քաղաքա-
կիրթ մարդ մ'ըլլամ :

Իսկ առաքինի ու քաղաքակիրթ մարդ
մ'ըլլալու համար ի՞նչ պէտք է ընեմ :

Պէտք է որ իմ պարտերս գիտնամ ու
կառարեմ . ասոր համար պէտք է որ ես
չէս ու զոհերէն լաւ ճաննամ :

Հապա ուրեմն, սիրելի պատանիներ ,
աս ուսման տանք զմեզ , ու լաւ մը մեր
սրտին խորը թափանցենք , և չորս կող-
մերնիս մէջ մը նայինք . ո՛հ , բնութիւ-
նը ամենուն աչքին առջևը բացուած
գեղեցիկ պարտեզ մըն է , բայց վայ ա-
նոր որ աս պարտիզիս մէջ միայն ծաղիկ
կը փնտռէ ու պտուղ չուզեր : Եւ չորս կող-
մերնիս ունեցած տեսարաններնուս վը-
րայ նայելով՝ զուարթացած սրտերնիս ,
մեր և մեր նմաններուն վրայ մտածե-
լով՝ հարցընենք մէյ մը մենք մեզի .
Ի՞նչ է մարդս . ուսկից կու գայ , և ո՞ր
կ'երթայ . ասկից կը սովորինք որ ԲԱՐԻ
ՈՒ ԵՐԶԱՆԻԿ ԱՊՐԵԼՈՒ ՄԻ ՄԻԱԿ
հնԱՐԲն է ԲԱՐԻ ԸԼԼԱԼԸ :

Բ

Աստուծոյ .

Ի՛նչքերս կը բանամ ու մէյ մը որ եր-
կընքին ու երկրիս երեսը կը նայիմ , ո՛հ ,
ինչ զարմանալի տեսարան : Ի՛նչն ան-
շարժ իր տեղը կեցած՝ չորս կողմէն լու-
սոյ ու ջերմութեան անսպառ հոսանք-
ներ կը սփռէ , լուսինն անթիւ աստե-
ղաց բազմութեանը մէջէն կը գեղեց-
կացնէ ու կը լուսաւորէ գիշերները .
վարդագոյն արշալոյսը ոսկիի փայլունու-
թիւն մը տալով բլուրներու ծայրերուն՝
կարծես թէ զմարդիկ աշխատութեան
կը կանչէ . ու իրիկուն թրթռուն վեր-
ջալոյսն ալ կամաց կամաց ամէն առար-
կաներուն վրայէն իրենց գոյնը վերցը-
նելով՝ քաղցր կերպով մը զմեզ հանգ-
չելու կը հրաւիրէ : Երբեմն երկնքի
ջինջ սլաքառութիւն մը սրտերնիս կը

զուարթացնէ ու երբեմն ալ վախեր-
նէս ամբած կը մնանք երբոր որոտմուն-
քի գոռում գոչումը ու կայծակներուն
շառաչումները կը լսենք : Երկրիս վրայ
տեսակ տեսակ կենդանիներու ցեղեր
կան և ամենուն ալ տեղն ու բնութիւ-
նը տարբեր է : Ի՛նչ , ի՞նչ սիրուն ու գե-
ղեցիկ ծաղիկներ կան , և ի՞նչ անուշա-
համ պտուղներ : Հոս տեղ մը ընդար-
ձակածաւալ դաշտավայր մը կը տես-
նաս . անդին նեղ նեղ հովիտներ . լեռ-
ները մէկ դիպց ինչուան երկինք կը
բարձրանան , և վերջը սիրուն բլրակ-
ներով ու արգասաւոր սարահարթնե-
րով կը խոնարհին ու կը վերջանան :
Ի՞նչ լեռներուն գլուխներէն աղբերա-
բար ջրեր կը բխեն և առուակ առուակ
կ'երթան կը միանան՝ գետեր լճեր ու
ճահիճներ ձևացընելով , ինչուան որ
ծովուն անհունութեանը մէջ երթան
ընկղմին :

Ի՛նչ , ո՞վ է ըրեր այսչափ գեղեցիկ
բաներ :

Ի՞նչնք ամէնքն ալ յաւիտենական
կանոնաւոր շարժումնք մը ունին մէջեր-
նին . աստղերը միշտ կարգով արեւուն
չորս կողմը իրենց շրջանին կը կատա-
րեն : Ի՛նչ երկիրն ալ փոխադարձ և
անփոփոխ կերպով իր ամէն կողմը նոյն
աստղին կ'երեւցնէ՝ գիշերն ու ցորեկը
կարգաւորելով , անանկ որ և ոչ վայր-
կեան մը կը խոտորին արշալոյսն կամ
իրիկունը իրենց կարգէն : Երբոր գեղա-
ծիծաղ քարունը կը սկսի ծայր արձը-
կել , դաշտերը կը կանաչնան ու հազար
ուամէկ գեղեցիկ գոյներով կը նկարուին .
վարդերն ու մանիշակները կը բացուին ,
հողոյն մէջի ցանուած հունտերն ալ
կը սկսին ծլիլ , գեղձենին ու ծիրանենին
ծաղկով ու տերևով կը զարդարուին .
վերջը ամառը գալով ծաղիկները կ'անց-
նին ու պտուղները կը սկսին հասուննալ .
ցորենը երկրագործին աշխատութիւնը
կը վարձատրէ , այն տղուն պէս որ իրեն
բարի բարի գործքերովը կ'ուրախացնէ
իր հայրն որ ղինքը մեծցուցեր ու դաս-
տիարակեր է : Ի՛նչունը զուարճալի կ'ըլ-

լայ այգեկուծով ու ձմեռուան հարկաւոր եղած պաշարը պատրաստելով, որ միջոցին կարծես թէ բնութիւնը կը հանգչի, որպէս զի ըստ ժամանակին նորէն սկսի իր պարտքը կատարել: Բնական կենդանիներն ալ կը ծնանին, կը մեծնան, կը մեռնին, ինչպէս նաև տունկերը կը բողբոջեն, կ'ուռճանան, պտուղ կու տան, կը ծերանան ու կը կորսուին, բայց ասոնց երկուքն ալ որդիքներ կը թողուն, որոնք նորէն նոյն կեանքը կը սկսին ընել: Այլ շրջապէս ամէն բան կանոնաւոր շարժմունք մըն է:

Ո՛հ, ո՞վ տուաւ ամէն բանի առջի շարժմունքը, ո՞վ է որ կը կարգաւորէ աս ամէն շարժմունքները, որ ասանկ տարբեր բայց միանգամայն աս աստիճան ալ կանոնաւոր են:

Այդպէս մէջ ան տեսած գեղեցիկ արձանդ, առաջ կոչտ ու տձև քարի զանգուած մըն էր: Են հրաշալի պալատը, աղիւսի, կրի, աւազի, գերաններու, քարերու ու կղմինտրներու կոյտ մըն էր: Ամացոյցն ողորմելի մետաղի մը կտոր էր ուսկից ձևացան անիւները, զսպանակները, բողբոջներն որոնք ժամանակը կը չափեն: Ի՞նչ որ մէկը քեզի ըսէր որ Այդ քարի հորը ինչիւն արձանի փոխուեցաւ. ան նիւթերը իրենք իրենցմէ քովէ քով գալով միացան, բայց անանկ էրողով որ հանգիստ ու գեղեցիկ պալատ մը չկայոյցին. ան մեղադրեց պարտեհման մէկէն հետ միանալով աս ժամացոյցը չկայոյցին, թէ որ մէկը քեզի ասանկ ըսէր, խենթի տեղ չէիր դնէր այնպիսին: Որչափ աւելի խենթ պէտք է սեպենք այն մարդը ով որ կ'ըսէ որ աս աշխարհքս ասանկ գեղեցիկ, լայնածաւալ, ասանկ կարգաւորեալ, ասանկ կատարեալ ինքիւրեն եղած է:

Բայց ո՞վ ուրեմն կազմեց ասիկայ, ո՞վ կարգաւորեց:

Ես ծնայ: Ուսկից. իմ հօրէս. իմ հայրս, պապէս. պապս, իր հօրէն, ինքն ալ ուրիշ հօրէ մը և այսպէս առաջ կ'երթանք ինչուան որ հասնինք առջի մար-

դուն. բայց ասիկայ ուսկից կրնայ առաջ եկած ըլլալ. ուրիշ մարդէ մը չէ, վասն զի ան ատեն ինքն առջինը չէր ըլլար. ուրեմն անանկ էակէ մը՝ որ մարդէ մը անհամեմատ աւելի վեր եղած ըլլայ, և ինքն անսկիզբն ըլլալով ուրիշ ամէն բաներուն սկիզբն տուած ըլլայ:

Ես ամէն բաներուն հեղինակը, աս առաջին շարժողը, աս կարգաւորողը, աս առաջին պատճառը, աս ընդհանրական հայրն է, ԵՍՈՒԱԾ:

Գ

Պարտք առ Աստուծոյ.

Ո՞վ է ինծի կեանք տուողը, ո՞վ է որ իմ կեանքս կը պահէ ու այնչափ մխիթարութիւններով կը լիացնէ: Տկար ու անզօր ծնանելով գտայ մայր մը որ ամենայն սիրով զիս ընդ գրկեց, սնոյց ու մեծցուց. այսօրուան օրս զիս սիրուն եղբայրներու, բարի ընկերներու և ազգականներու մէջ կը տեսնեմ ու կ'իմանամ թէ որչափ քաղցր է զուրիշը սիրելն և ուրիշմէ սիրելի ըլլալը: Այլ տեսնամ որ երկինքը բարեխառն պայծառութեամբ մը իմ գիմացս կը ծիծաղի. առողջարար ու անոյշ օդ մը իմ չորս բոլորս կը պատէ, ծաղիկներն ու պտուղներն ալ զիս կը սնուցանեն ու կը զուարճացնեն. կենդանիք կը ծառայեն ու զիս կը կերակրեն: Ո՞վ տուաւ ինծի այս ամենայն պարգևները. Եստուած:

Եւ ես ի՞նչ արդիւնք ունէի:

Ինչու և ոչինչ:

Ուրեմն Եստուած բարի է: Ի՞նչ որ ես ինծի ո՞ր և իցէ բարիք ընողը կը սիրեմ, ուրեմն որչափ աւելի պէտք է սիրեմ զԵստուած որ ամենայն բարութեանց աղբիւրն է, որչափ ուրեմն ամէն օր շնորհակալ ըլլալու եմ իրեն:

Ինչ մը չկար ամենեւին. Եստուած խօսք մը միայն ըսաւ, ու ամէն բան եղաւ. թէ որ մէկ խօսք մըն ալ նորէն ըսէ, ամէն բան կ'ոչնչանայ: Ինքն է ինծի հուծիւն տուողը ու երբոր ուզե-

նայ կրնայ առնուլ ինծմէ, ուրեմն ըսել է թէ մեծ ու ամենակարող Ղստուած մըն է, և ես պէտք է վախճամ իրմէ ու մեծարեմ զինքը :

Ղստուած ամէն տեղ է . իմ քովս է, ՚ի ներքս յիս է ու ան ալ ամէն ատեն . ամէն բան գիտէ, ամէն բան կը տեսնայ . ուրեմն բան մը չեմ կրնար ընել որ ինքը չտեսնայ և ոչ բան մը մտածել որ ինքը չիմանայ . ըսել է թէ ամէն գործողութեան մէջ պէտք է յիշեմ որ Ղստուած զիս կը տեսնայ, ու անանկ իմ ըրածներս կարգաւորեմ որ իրեն անհաճոյ չըլլամ որպէս զի չպատժուիմ :

Ղմէն նման իրեն նմանը կը սիրէ, և Ղստուած որ կատարեալ է, բարութի ու արդարութիւն միայն կը սիրէ ու կը դարչի մեղքէն ու ստութենէն . իրեն հաճոյ ըլլալու համար պէտք է որ իրեն պէս ես ալ բարի, գթած ու բարեսէր ըլլամ :

Յրտէն պահելու համար Ղստուած գառնուկին բուրդ կու տայ . երկու ճընձ դուկ որ դանկ մը հազիւ կ'արժեն, բայց Ղստուած և ոչ զանոնք առանց կերակուրի ու առանց բունի չթողուր . ինչպէս ուրեմն կարելի բան է որ զմարդ չհոգայ՝ իր ազնուականագոյն արարածը . հանդերձ այսու ամենայնիւ թէ որ ձախորդութիւն մը գլխուս գայ՝ մէկէն կը սկսիմ գանգտիլ . ինչ անիրաւութիւն է ըրածս :

Վթասիրտ մարդուն մէկը մոլորած կոյրի մը առջև ինկած տուն կը տանէր զինքը . բայց անանկ ճամբէ մը հարկ էր անցնել որուն երկու կողմն ալ անդունդ էր . և որպէս զի կոյրը անոնց մէջ չիյնայ՝ մէջտեղէն կը տանէր որ քարի կտորներով ու կոճղներով լեցուն էր . բայց քարի կտորներն ու կոճղները կոյրին նեղութիւն կու տային, ուստի կը գանգտէր իր բարեբարին դէմ և անիրաւ ու անգութ կը կանչէր զինքն ու չէր ըմբռնէր որ անանկով զինքը վտան

գէն կը խալըսէր ու ողջ առողջ տուն կը տանէր :

Ղսն գթածն որ կը տեսնայ՝ Ղստուած է, կոյրերն ալ մեկը ենք . ճամբուն վրայի արգելքները աշխարհքիս չարիքներն են, տունը՝ երջանկութիւնն է որուն Ղստուած զմեզ կ'առաջնորդէ : Ձախորդութեանց մէջ պէտք է ուրեմն որ ես զինքը օրհնեմ ու համակամ ըլլամ իրեն կամայր . ու ամենայն վստահութիւն ունենամ իրեն բարութեանն ու նախախնամութեանը վրայ :

Վարօտութեանցս մէջն ալ պէտք է որ իրեն դիմեմ . վասն զի ինքը իմ զգալէս առաջ կ'իմանայ իմ ինչ բանի կարօտութիւն ունենալս . բայց կ'ուզէ որ ես իրեն դիմեմ, որպէս զի վարժիմ կալօտ ըլլալս ճանչնալ, որպէս զի իմ հպատակութիւնս իրեն ցուցնեմ, երախտագէտ ըլլամ իրեն ու անով աւելի ալ սիրեմ զինքը :

Ուրեմն պարզ ՚ի ներքուստ սիրելով՝ պէտք չէ որ անով միայն գոհ ըլլամ, հապա ինչպէս որ ծնողացս ու մեծերուս բարիքնին ուզելս միայն բաւական չէ, այլ հարկ է որ իրենց ալ ըսեմ, առջևին գլուխս բանամ, ձեռքերնին պագնեմ, այսպէս նաև մարմնով ալ պէտք է որ պաշտեմ Ղստուած, մեծարեմ զինքը և աղաչեմ իրեն : Վարժանքովս ուրիշներն ալ կը յորդորուին զինքը յարգելու ու մեծարելու, և ասանկով աւելի լաւ կը տարածուի իր թագաւորութիւնն ու անունն ալ կը փառաւորուի :

Բայց ամենէն աղէկ պաշտօնը որ կրնանք տալ Ղստուծոյ իրեն կամաց հնազանդին է :

Գ

Յայտնուիւն .

Ղստուած իր կամքը յայտնեց մարդկանց այնպիսի զգացմունք մը տալու . երկով սրտերնուս մէջ՝ որով իւրաքանչիւր ոք իրաւացի կը սեպէ ուրիշներուն

հետ անանկ վարուիլ, ինչպէս որ կ'ուզէ որ ուրիշները իր հետը վարուին, բայց առաջին մարդը մեղանչեց, որով աս օրէնքն ալ սկսաւ աղօթանալ. իրեն սերունդները արգարուածեան ճամբէն հեռացան և փոխանակ իրարու բարիք ընելու փոփոխակի՝ ջանացին ուժով և բռնութեամբ յաղթել և իրարու վրայ տիրել. իրենք զիրենք կրից տուին, և ալ անկէ վերջը չէին պաշտեր, ինչպէս որ պէտք էր նէ, սիրոյ և արգարութեան ճշմարիտ լ'ստուածը:

Լ'ն ատեն բարեգութն լ'ստուած զմարդիկ նորէն ուղիղ ճամբան հանելու համար, խօսեցաւ և տուաւ իրենց օրէնք մը որ անկէ աւելի յարմար չէր կրնար ըլլալ զիրենք երջանիկ ընելու համար: Իմ հաւատքս զիս կը վստահացնէ որ աս օրէնքը լ'ստուածաշունչին մէջ դրուած է, ուր որ դուն, ո՞վ պատանեակ, կրնաս գտնալ ամենէն հին ընկերութեան պատմութիւնը, սուրբ անձանց վարքերը, մարգարէութիւններ և բանաստեղծներուն երգերը, սաղմոսներ՝ որոնցմով յաջողութեանդ ատեն կրնաս օրհնել զլ'ստուած ու ձախորդութեանդ մէջն ալ մխիթարուիլ ու քաջալերուիլ: Իմաստութեան և առակաց գրքերն, Ժողովողն ու Սիրաբքը ամենահարկաւոր իրաւաներով լի են թէ ինչպէս կրնայ մարդ առաքինի ու քաղաքակիրթ ըլլալ ու այնպէս յարատեւել. կ'ուզէս, քանի մը հատը կարդանք մէկտեղ:

Լ'նէն իմաստութեան սէղիւքը Աստուծոյ վախն է: Սոսիս զիս իմաստութեան միջոցէր ինքիւնդ: Իմաստութեանը չար սրբի մէջ չմտնար՝ ձանն զի անոր ոգին բարի է: Ի՞նչ որ իմաստութեան մարդիկ չեն գտնէ՝ աւելի իմաստութեան չ'ըլլայ: Ի՞նչ որ խոհեմ մարդ մը գտնաս, ուշադրութեամբ մարդիկ ըրէ իրեն ու որոշեալ իրեն ասեմ մայրցանէն: Ինչեւէ մարդը չէ հարձե որ մշտ լաւ է ըրածը՝ բայց իմաստութեանը ուրիշներուն հարձիւն ալ անհնջ չէ հախէ:

Քանի որ երեսասարդ ես՝ չունի բաներ

դուրս ուրիշ բանի վրայ միջոցիւ. շատ անգամ չգիտնալ ինչացոր, մարդիկ ըրէ լաւութեամբ և հարցոր: Հեղուութեամբ մարդիկ ըրէ, թէ որ կ'ուզես լաւ հասնելալ. ընկերովդ հարցորած բանին պատասխան արդ թէ որ գիտես. ապա թէ ոչ լաւ, որպէս զի չ'ըլլայ թէ սխալ բաներ զորոյն ու անօրինակ աս: Զառարար գիտնի և ուրախութեանը չէ կէտանայնէն մարդոս սիրաբք՝ բայց անհնջ ալ աւելի իմաստութեան սերը: Սոսիս ու գաղթ՝ անործելի ներդաշնակութեան մը չէ կազմէ, բայց անհնջ աւելի՝ անոշ լիւր մը:

Աստուածութեան է ո՞վ որ երկրի միջոցէն չարախօս բանաստեղծան արեւութեան ու արհամարհութեան արձանի է. վեց բան կ'արեւ Աստուած, ու եօթներորդէն չէ Գարշի ու չէ զգալի. հարաւ արեւը, արախօս լիւրան, մարդասպան յեռաբեր, ուրիշին չարիս նիւթով սիրաբք, մեղաց արաք վաղու որոշեալ, սոսիս վիշտ և ո՞վ որ հախաւորութեան չէ յանէ եղբարց մէջ: Երեսը չորստեցան սրով բայց շատ աւելի էն լիւրանով չորստեցան երես: Ինչ ու պատասխան մը բարեգութեանը կ'իշխեցնէ ու խիստը չէ բարեգութ: Ի՞նչ որ երեսար որ ընկերովդ վրայ գեշ չէ խօսին, նայե որ լաւագ որովոր պահես: Ի՞նչ գոյն լիւր աստեղութեան. մարդ մը խօսելէն չէ ճանչցոր. անխելութեան սիրաբք բերաննան մէջն է, խելացիներուն բերանը սրաբքնան մէջ:

Ինչ որ երեսասարդութեան արեւ լիւր Ժողոված ինչպէս կ'ուզես Ժողովութեան միջոց գիտնալ: Ի՞նչ որ շատ չունի կ'ըլլաս, աղաքսութեանը զիսեալ գողի մը պէս երեսեղ չէ հասնի: Իմաստութեան միջոց աղաքսութեանը մարդ բեր: Երեսը՝ ցորաք է ըսելով լաւեց արօր վարել, ուրեմն ամառը պէտք է որ հարաւ: Երեսը պէտք է պէտք է իշխելով կը անանի. ու բարեց օրը խախտելէ զատ ուրիշ բան չ'ընէ: Երեսըն այդիւն չ'ընէն անցայ ու եղիւնով և իշխելով Ժողովութեանը, ու պատն ալ իշխել էր: Ինչպէս ասեց մեծ ու ճոխ մարդկանց հարձիւն մէջ պէտք է որ

ՏՃ. Թէք:

նապի : Իյօսելու արեւն ծանր շարժիս ու
գործելու մէջ երազ ըլլաւ :

Որո՞նք գլուխը վայ , որո՞նք հօրը վայ ,
որո՞նք հետ հոտ , որո՞նք վերք , որո՞նք մա-
հացոցճոռնիներ . անոր որ շար գիւնի էր խմել :
Որհնամուտը երեկոնները էր հսկել , էր ցատ-
ո՞ւ թարհումներէն էր լեցող . իսկ սահմանա-
դէպ մարդը զոտարմ ու անողջաբար քոնն
է՛լլայ : Օգտար մարդ մը էր էնանքը է՛եր-
էնցնէ : Ղօնի ու հանայն ամենէն իմաս-
տաններն ալ մոլորցոյցին :

Պարծենկոտին հետ չմտնիս եւ ոչ անոր
հետ որ գաղտնիներ դուրս էր հանել : Եւսնի
ցած մարդոտ անշե խորհորդ մի ընէր :
Ղարցիկի քով շար մի յաճախէր՝ ըլլայ որ
յանջրանայ :

Ընէի է երկուս ըլլաւ քան թէ մէկ . վանն
չէ թէ որ մէկը ինչայ , մէկալը զինքն էրնայ
բանել : Լաւ է անապատի մը մէջ էնալ քան
թէ էր անապատներու ու թարհացողներու մէջ :

Սիւնաբէ լացողը , ու ընկերակից եղիւր
վշտացեալներու հետ : Ո՛վ որ ընծայ է՛րնէ
աղբաբին , վաշտով Աստուծոյ գիւն հոգայ :
Օգտարն ու թարհիման քեմքով մը քոտր :
Տալէր ետքը երեսին մի զարնէր : Օգտա-
րին յետքէն խալըսէ թշնամանեալ խեղճը :
Ընէն քամիէ մի շարժիւր : Իմաստանը անգի-
տիւն է արեւուն պէս՝ անխելը լոռնին պէս
գոգոռնալան : Թնէ որ թշնամաններն օրե-
րուդ մէջ յոռսահագորտ՝ ուծոր էր պահի :

Սիւնաբէ հանդիպէր աղբաբ արդարեւ եւ մի
գոգոռն անիւրաւ հզօրը : Օգտաւորներէն հե-
ռու էրցիւր . թէ որ էնանցին զքեզ , քաշուէ .
անանկով աւելի էր հանցին : Ո՛վ որ թարհիւր
չէնք էր ընէն՝ ըսել է թէ հոգի էր անոր շու-
րով հործանելուն վրայ :

Համբերող մը ուծովէ մը աւելի արժէք
ունի : Ընելի լաւ է սրտազնն ուսուլ հան-
դարձութեամբ , քան թէ էր անոնով քեստի պէ-
տէն էր հոգոտներ :

Ընէրդ քայլերդ անաշտ քոտր : Իմաս-

տանին աղբերը գլխուն վրան էն : Տգեղը
մոռնի մէջ էր քալէ : Ո՛վ որ պարզմտութեամբ
էր քալէ վարսահոռութեամբ անաշտ է՛րնայ :
Ո՛ր որ շար յետքէն էն , նայէ որ յետքդ
գոց պահէ . ինչ որ էր անաշտ միշտ հաշուե-
լով ու հշտով քոտր . ու անաշտ ալ քոտաշտ
ալնշանէ :

Ղայէ որ թարի անուն սրտանա . ասիկայ
էրդ գանձերէ աւելի էր քեմ :

Իմաստանը հիւներուն իմաստութեանը էր
պարտադիր , երեւելի մարդկանց պարսոմութեանը
էր միտք էր պահել , անաշտներուն իմաստը
էր քեմալ , օտար աշխարհներ էր քալէ , ու
մարդկանց թարի ու լար գործք էր իշուէ :

Սիւնաբէ , Թէ մեղայ , ու ինչ զնա
եղաւ ինծի անկէ . վանն զի Աստուծո
ծանր էր շարժի արդարութեանը հարստանե-
լու ծանախ :

Ո՛վ որ թարհիման մը գոտա գանձ մը գոտա :
Ինքնակամ յանդիմանութեանը աւելի աղէկ
է քան թէ թշնաման համբոյրը : Պարօր թա-
րեկամիդ , Ղանա , ու վաղը եկողը որ տամ ,
մի ըսէր , թէ որ այսօր էրնա քալնէ քոտր :

Որդեալ , միտք ըրէ քոտ հօրդ հարժիքին .
պարտաւ զինքն խօսքով , գործքով , ու ա-
մենայն համբերութեամբ : Ո՛վ , վայ անոր
որ էր լոռու էր հայրը , եւ անխելալ որ էր
մայրը էր թարհացնէ : Ո՛վ որ հօրմէն ու մօր-
մէն բան մը էր գողնայ մեղք չէ ըսելով մար-
դասպանի նման է :

Իրեք բան էր որ հոգիս է՛տար , հարապ
աղբաբը , ագահ հարստաբը եւ անխել ծերը :
Իրեք բանով սիրտս զոտարմացաւ , մտա-
նութեամբ եղբարց , սիրով ընկերաց ու հար-
սին ու գիտային մեկտիրա ըլլալով : Երանե-
լի է ան երեկը որ լաւ էրն մը ունի . էր քա-
րիքին թեւը էրնէն է :

Իմաստաւ իրմէ վախճողը թարի էնէն մը
հանդիպեցնելով էր վարձաբէ : Ղծուար է
ծրագլուխ էն մը գոտալը . երկունք սիրտը
անոր վրայ վարսահ է՛լլայ ու էր ջանայ ամեն

որ չէնք աւարակացնելու ու երբէք չորբայեցնել
ներ : Սկի որ բարդ ու վաշտեալ անցնի ,
իւր յետագոյն էլ բանի , վաշտաւանի նաւա-
մը պէս որ հեռաւոր տեղերէ հայ էլ բերէ :
Լուսաօրանց հանաւի էլէլէ ու ծառանէ-
րան ուրիշէք էլ բաժնէ : Իր հեռաւորութեամբ
էլ խօսի ու խաղաղութեամբ խորհարար հո-
րայ : Եւ որ հիշելու գեղեցիկութիւնը չիլ էլ
պէտէն , բայց ասորաւան ինչ միշտ էլ
գովուի :

Երբ դեռ պապանի էի , սխալէլէս առաջ ,
աղօթեցեալս մէջ իմաստութեանը խնդրեցի ,
եւ ինչպէս որ մեռնիմ պիտոր խնդրեմ : Եւ ուր
շատ բան վաստակեցայ . չիլ աշխատեցայ ու
շատ հանգիստ գտայ եւ ժառանգիս համար
որ ինքի իմաստութեան արտաւ : Դառն որ
չիւ էլ տեսնաւ նայեցէք որ լաւ սովորի ու
շատ ունի էլ գործէք . աշխատեցէք չանի որ
ծառանալի ունի ու վարչութիւնի մէջ էլ լաւ :

Կը շարունակուի :

Այս կրթական հրահանգիչ յօդուածս իտա-
լացի անուանի կեսար ֆանգու հեղինակին է ,
իրեն կալուածաւ ըստած գրքէն առնուած , որն
որ տղայոց համար ընտանի ոճով օգտակար խրատ-
ներ բովանդակելուն համար յաջորդաբար օրա-
գրիս էջերուն մէջը ամբողջ կը հրատարակեմք :

Անցեալն :

Ի՞նչպիսի առցուք ի բըլըին ,
Սինչ աստղ պզուտ վայրաբեր ,
Չափեալ զաւուրցըն բաժին
Պնայ դարահոս ընդ այեր .
Յասպարիզին նուաղ յընթաց
Ի՞նչպիսի թողեալ մըթագգեաց
Օհետագայ ստուերն երկրական ,
Տիեզերաց զոր երփնէ
Պէտէ կէսն ըզնա տեսանէ ,
Կէսըն թաթու ի մըթան :

Յայսմ ի պահու հողագործ
Ի՞նչսեմաստուեր ի հովտին ,
Ի՞նչպիսի յերկրս անդ դաշտին :
Յայս ժամ , աղբեր առ երի
Հանգի պանդուխտն առ վայր մի

Յառաւօտին ընթացից .
Յայսմ եւ հողին մըտայոյզ
Պառնայ եւ տայ զակն ի յոյս .
Ի՞նչ է ընդ իւր ուղեկից :

Սեր աստղ հանգոյն տըխրագգած
Սին շիջանուտ կաթեալ լոյս
Ի միջօրէ մեր կենաց ,
Ի՞նչպիսի առկայծ յարտասուս :
Բոտուեր մահուն փութածեմ
Հապ արկանէ մութ նըսեմ
Ի կէս վաղանց կենցաղոյս .
Ի՞նչ ի տըխուրն այն հուսկ կէտ
Ի՞նչ յայգս այգուն մնայ եւ եթ
Սըտերմութիւն մեզ եւ յոյս :

Տես բարեկամդ համածին ,
Ի խանձարրոց ինձ ընկեր ,
Ի՞նչ ո՞ գիտէ ի շիրմին
Ի՞նչ օր տացէ նինջ ընթեր .
Տես ինձ ըզհուսկ կատարած
Պանդըխտութեանս անձկայրեաց ,
Օ որ ծըրագրեաց մեզ բախտ նոյն :
Ի՞նչ , յայս բարձանց յորում կամք
Յակն արկանեմք միակամք
Օ եւս ապառնեաց ու անցելոյն :

Ի՞նչ կեանս անցցուք , թէ իշխես .
Յոյս նաւազին խընդալից
Օ նաւաւ վայրէջ ջուրցն յերես
Ի՞նչպիսի պըսակս անձ վարդից .
Պէղածիծաղ եւ կամ այգ
Հանգետ յերփնից ջինջ երանգ
Ի՞նչպիսի ներկեաց զտիւ պայծառ :
Կամ խրոխտ արծուոյ բիւք ական
Ի՞նչպիսի տեսին բացական ,
Վան զոր մեզ բախտ պարգեաց վայր :

Ի՞նչպիսի մեզ կայր ազգարար՝
Սահահրաւեր ի յուղին՝
Ի՞նչպիսի յերկրս յերկր ի ծայր
Ի՞նչպիսի տեսիլ տապանին :
Ի՞նչպիսի յուղուջ տըխրալի ,
Ի՞նչպիսի դարս վաղեմի ,
Օ արդք թըլէին ընդունայն :
Ի՞նչպիսի , աւանդ , յըստուեր իւր
Յերագեալ աւուրս բիւր ,
Պէրկեան օր եւ վաղուեան :